

Георги Наджаков – член на АН на СССР

Georgi Nadjakov – Member of the Soviet Academy*

I. Azmanov

iazmanov@abv.bg

Abstract: On the basis of archive materials, the process as Georgi Nadzhakov become member of the Soviet Academy of Sciences in 1958 is given.

На 20 юни 1958 година българският физик професор Георги Наджаков е избран за чуждестранен член на Академията на науките на Съветския Съюз. В дипломата за този изключителен избор се посочва само, че членството му е присъдено “на основание на устава”.

Два подписа документират избора на българския учен – този на президента на Съветската академия на науките – академик Александър Николаевич Несмеянов и на главният научен секретар – академик Александър Василевич Топчиев.

На 22 юни 2010 година се обърнах с молба към президента на Руската академия на науките, академик Юрий Сергеевич Осипов, с молба за подробностите по избора на Георги Наджаков.

Преди няколко дни получих търсените данни, изпратени от директорката на архива на Руската академия на науките Т. М. Королева. Те са нотариално заверени с печата на Руската академия на науките и отразяват атмосферата по избора на българския физик през лятото на 1958 година.

Дипломата е издадена на 20 юни 1958 година. Изборът е проведен в присъствието на 114 академици, 131 член-кореспонденти, президентите на академиите на съюзните републики и председателите на филиалите на президиумите им. Сесията е проведена между 18 и 20 юни 1958 година. Гласуването е осъществено в утринното заседание на 20 юни 1958 година и е записано в протокол № 3. Изборът е извършен при явно гласуване. От всички гласували само един се е въздържал. Георги Наджаков не е присъствувал в заседанието.

Материалите по избора на академик Георги Наджаков се намират в Архива на Руската академия на науките – фонд 2, опис 7а, дело 60 листа 21 и 90. Лист 90 е копие на дипломата.

Съществен документ е характеристиката за Георги Наджаков, представена на вниманието на всички гласували. Тя е само от една страница, но в съдържанието ѝ е фокусирано всичко, което е съществено за българския физик. Цялата характеристика за Георги Наджаков е цитирана по-долу:

“Георги Наджаков (България) е вице-президент на Българската академия на науките; директор на Института по физика. Той е роден през 1896 година. Завършил е Софийския университет през 1920 година и е работил като асистент в катедрата по физика. През периода 1925 – 1946 година е командирован в Париж, където е работил с известния франски физик Пол Ланджвен и в лабораторията на Ирен Жолио-Кюри. След завръщането си в България е работил в Софийския университет като доцент в катедрата по експериментална физика (от 1927 година), професор (от 1932 година), декан на Физико-математическия факултет (от 1937 година). Академик Г. Наджаков

има активна обществена дейност. Той е член на Световния съвет на мира, председател на Българския комитет за защита на мира, заместник председател на Народното събрание на България, председател на Комитета за Димитровски награди. Областта на научните интереси на академик Г. Наджаков са електрическите свойства на диелектрици и полупроводници. Той е откривател на явлението фотоелектретно състояние. През последните години той се занимава много с въпроси от областта на ядрената физика. Някои негови научни трудове са: “О новом виде электретов в фотоэлектретах”, “Изменения поляризации фотоэлектретов под влиянием температуры”, “О фотовольтаическом эффекте у высокоизолирующих диэлектриков”, “О поляризованном состоянии диэлектриков. Термоэлектреты и фотоэлектреты”, “О внешнем и внутреннем фотоэлектрическом эффекте в изоляторах”, “Природа кристалл-фотоэффекта в изоляторах и полупроводниках”, “Отрицательный фотоэффект в расплавленной сере”. За своите научни приноси академик Г. Наджаков е награден с Димитровска награда I степен [1].

Биографичните бележки за академик Георги Наджаков в руската енциклопедия [2] фактически повтарят аргументацията изложена при избора му пред Общото събрание на Академията на науките на СССР от 1958 година. Допълнени са само някои конкретни дати.

В резултат на сътрудничеството на Георги Наджаков с Академията на науките на СССР в България се създаде ядрена електропромишленост. За атомната електроцентраля в Козлодуй има и пощенска марка, а марка с образа на учения все още няма.

Литература

[1] Архив на Руската академия на науките, ф. 2, оп. 7а, дело 60 л. 21 и л. 90.

[2] Г. Наджаков 1974 *Большая Советская Энциклопедия*, 3 изд. Москва.

*Текстът на настоящия доклад е получен като електронно писмо и не е включен в сборника на III Конгрес по физически науки [Proceedings of the 3rd Bulgarian National Congress on Physical Sciences, Sofia, Bulgaria, Sep. 29 – Oct. 02, 2016, DVD, ISBN 978-954-580-364-2 Heron Press, Sofia] – бележка на редактора.